

3/2023

NEWSLETTER

۲۰۲۳/۳

- نێمه وهك دامهزرارهیهکی نیۆدمۆلهتی ئەم ههواڵنامهیه‌تان پێشكەش دهكەین - ههروهك مألپه‌ر مه‌كه‌مان - به چوار وهشانای جیاواز:
 - <https://www.jemal-nebez-stiftung.org/Deutsch/Newsletter> Deutsch
 - <https://www.jemal-nebez-stiftung.org/English/Newsletter> English
 - https://www.jemal-nebez-stiftung.org/pid_697244 كوردی
 - <https://www.jemal-nebez-stiftung.org/Kurd/Newsletter-Kurd> Kurdî
- نێمه بۆ ریزلێنانه له جهمال نه‌بەز وهك ده‌زگه‌یه‌ك كه له‌لایهن كورد مه‌وه بۆ كورد دامه‌زراره، بنه‌ر مه‌تمان له‌سه‌ر كار و ژبانای ئەم بنیات ناوه، كه ده‌مانه‌وه‌یت بیه‌په‌رێزین و به فراوانی بیه‌په‌رێه‌وه‌وه.
 - نێمه رێكخه‌راوه‌یه‌کی یاسایی و له‌رووی سیاسیه‌وه سه‌ر به‌خۆین و سه‌ر به هیه‌چ حیزبێك نین. لیژنه‌كانمان به شێوه‌ی خۆ به‌خشانه‌ كار ده‌كه‌ن. بۆ پرۆژه‌كانمان و پلاندا‌نان پشت به یارمه‌تی و به‌خشینه‌ ده‌بسته‌ین.
 - نێمه به‌پێی یاساكانی ئەلمانیا وهك ده‌زگه‌یه‌کی قازانج نه‌ویست ناسراوین. ئەم به‌خشینه‌یه‌ی كه وه‌ریده‌گه‌رین به‌پێی یاساكان خه‌رج ده‌كه‌رین و ئاشكرا ده‌كه‌رین.

بۆ كورد و دامه‌زراره‌مه‌كه‌مان، ئەم سه‌رده‌مه، سه‌رده‌مێکی زۆر نا‌دڵخوازه، ده‌گه‌مەن هه‌ر وهك رابوردوو، به وردی ئەم جوړه بابەت و داتا مێژووییانه كه له كایه‌ی گشتی جیهانیدا به شێوه‌یه‌کی به‌ر فراوان له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ نازار و ناداپه‌سه‌ره‌ریه‌كانی رۆژه‌لاتی نزیكدا روویانداوه، باسیان لێ ده‌كه‌رێت كه كورد و زیدی باو په‌یره‌نیا‌ن واته كوردستانیش ده‌گه‌رنه‌وه، واته ئەم رووداوه ئالانه‌ی كه كوردان ده‌بیت رۆژانه ئەزموونی بكه‌ن كۆتایی پینه‌هاتووه، وه به‌داخه‌وه له هه‌موو بواره‌یكدا پشتگوێ خه‌راوه.

رۆژانه میدیاكان له سه‌ر انسه‌ری جیهاندا نازاره جیاواز مه‌كان بیره‌ده‌خه‌نه‌وه كه راسته‌وخۆ پته‌وه‌ندی به مه‌ینته‌تییه‌كانی كوردو كوردستانه‌وه هه‌یه، كه به ده‌قیقی ئاراسته ناكه‌رین و ئەوه‌ی كورده‌كان له‌ بێ ده‌نگیه‌ جیهانییه ئەزموونی ده‌كه‌ن گه‌لێك به نازارتره

واته جوړه مه‌ینه‌تی و ناعه‌ده‌له‌تییه، واته جینه‌وساید و دابه‌شبوونی نایاسایی نه‌ته‌وه‌یه‌کی كۆلتور وهك كورد له‌بیره‌كه‌راوه و كۆتایی پته‌هاتووه

كوردستان له ره‌وتی رێكخسته‌وه‌ی رۆژه‌لاتی نزیك و ناوه‌راسته
له نیوان سالانی ۱۹۲۰ بۆ ۱۹۴۶

گه‌رانه‌وه بۆ خالی ده‌ستییه‌کی په‌یوه‌ندیدار، واته په‌یماننامه‌ی قی‌رسای كه كۆتایی به‌ جه‌نگی جیهانی یه‌كه‌م هێنا

کوردستان دواچار دابەش بوو بەسەر سێ دەولەتی نەتەویەیی نویدا - تورکیا (۱۹۲۳)، دەولەتی
عەرەبی عێراق (۱۹۳۲) و پاشان دەولەتی عەرەبی سوریا (۱۹۴۶) - بەشێک بوو لەم بارستە خاکییەیی که لەگەڵیدا
کەوتبوو دەست زلەتێزە سەرکەوتوو هەکان پاش تەسلیمبوونی نیمیپراتۆریەتی عوسمانی لە سالی ۱۹۱۸. لەم خالەدا پیشتر
بەریار درابوو که خاکە فراوانەکه دابەش بکەیت بەسەر دەولەتە نەتەویەییەکان بە نەخشەییەکی رۆژئاوایی و پرۆسە
سیاسی لە بازەنی زلەتێزە سەرکەوتوو هەکانەو بخرێتە دەستی دوو دەولەتە: بەریتانیا و فەرنسای. هەر و هە ئامادەکاری بوو
دامەزراندنی کۆمەڵەیی گەلان لە نیو زلەتێزە سەرکەوتوو هەکانەو کرا، لەگەڵ بانگەێشتکردنی ئەندامانی دامەزرێنەری
زیاتر، که هەر و هە بوو پیشکەشکردنی پشێوانی چاکسازی بوو بوو دەولەتی ئیختیاری دەستنیشانراو، بەریتانیا و
فەرنسای.

لە سەرئای سالی ۱۹۲۰ دا لە کاتی جی بەجێ کردنی پرۆسەکهدا سێ مەرجی یاسای نیو دەولەتی بوو دابەشکردنی
کوردستان لە دیاری کرا: پەیمانانی ئاشتی قیاسی و ژۆ کرابوو و پەسەند کرابوو، دوو دەولەتی مەنەدات بوو دەولەتی
دوور مەودا دەستنیشان کرابوو و کۆمەڵەیی گەلانی پاش و ژۆ کرای رێکەوتننامەکه بوو هاوکاریکردنیان هاتە
دامەزراندن.

بەلام دوا رێکەوتنی ناگر بەست لە سالی ۱۹۱۸ دا شتێک بە هەڵەدا چوو بوو، ئەو مەرجانەیی که بوو بارستەیی زەوی
ناسیای بچووک بەسەر تورکه گەنجەکاندا سەپیندرابوو لە رۆژئاوای ئەنادۆل و لەسەر رۆوباری بۆسپۆر و بەدیژایی
دەریای ناوەر است جێبەجێ نەکرابوو. ئەمەش بوو هۆی شەری یۆنان-تورکیا، که دواتر لە لایەن تورکهکانەو وەک
شەری رزگاری ناوزەدکرا، لە ئەنجامدا کۆنترۆلی بۆسپۆریان بەدەست گرتەو. بەلام ئەمە تەنها دوا سەرکەوتنی تورکه
گەنجەکان بوو لە جەنگی یۆنان-تورکیا لە ئابی ۱۹۲۲، تورکه گەنجەکان لە سەر دەمی ئەتاتۆرکدا جێت ئامادە نەبوون ئەو
پەیماننامەییە قبۆل بکەن که پیشتر لە سیفەر لە سالی ۱۹۲۰ لەگەڵیان دانوستان کرابوو و بە... وردەکارییەکانی بناغەیی
نزیکیو نەو هێ تورکیای نوێ. ناوەرۆکی خالی ۱۲ ی "چوار دە خالی" ویلسن سەبارەت بە چارهەیی خۆنووسینی "ئەو
نەتەویەییە که پیشتر لە ژۆر دەولەتی تورکیادا ماونەتەو" لە پەیمانانی سیفەر دا دەناسرا، تەنەت ئەگەر قبۆل نەکرابیت.
لە هەر حالەتیکیدا تورکه گەنجەکان فشاریان خستە سەر دانوستانی نوێ. رێگەیان پێدرا و لە مانگی حوزەیرانی سالی
۱۹۲۳ دا پەیمانانی لۆزان جیگەیی بەرگەکانی سیفەری گرتەو. کۆمەڵەیی گەلان رێکەوتن و تورکیای نوێ لە ئۆکتۆبەری
۱۹۲۳ دامەزرا.

ئەو هێ چاوپۆشی لیکرا، یان بە گرنگ نەزانرا، ئەو بوو که بەریاری پێدانی بەشێکی گەرە کوردستان بە تورکیای نوێ
که دەکەوتە رۆژەلانی ناسیای بچووکەو بوو، کوردانی ئەم بەشە کوردستانی لەو دەر فەتە بێبەش کرد که مافی خۆیان
بەدیپهین بوو دامەزراندنی دەولەتی سەر بەخۆی خۆیان.

بەو پێیەیی ئەم خالە که رۆلی لە دامەزراندنی تورکیادا نەبوو، دەولەتە راسپێردراوەکانی مەنەدات هێچ مەرجیکیان نەبوو
بوو دارشتنی هەندیک ماف بوو کورد یان پاراستنی ناوچهی نیشته جیوونی کورد لە چوارچۆوەدا، پەسەندنیکی لە
سیاسەتی ئاراستەیی کورددا روویدا، سەر مەتا لە تورکیا و پاشان لە ولاتانی دراوسێ، که بە دەقیقی بە سیاسەتی جینۆساید
ناوژەد دەکریت.

دەولەتیکی نوویی دیکه که بەریتانیا پشێناری کرد بوو ئەو هێ بێتە دەولەتیکی نەتەویەیی سەر بەخۆ، دەولەتی عەرەبی عێراق
بوو. لە سالی ۱۹۳۲ وەک پاشایەتیەکی دەستووری عەرەبی دامەزراو. کورد لە باشووری کوردستان، بوو ئەو هێ ناچار
نەبیت بێتە بەشێک لە دەولەتیکی پاشایەتی که پاشا عەرەبەکی لە شۆینیکی دیکه هەر و هە کراوو، پاشای خۆیان
راگەیاندا.

چیرۆکی چۆنیەتی هاتنە ئارای دەولەتی عەرەبی عێراق، بە کوردستانی دەولەمەند بە نەوتیشەو بەلام بە پیچەوانەیی
ویستی کوردەکانی ئەو بوو، بە باشی بەلگەیی لەسەرە، هەر وەک چۆن بێدەولەتی کۆمەڵەیی گەلان لە بەرامبەر
دەولەتیکی ئیختیاریدا که سەپاندنی ئیرادەییەکی دیکه بوو. پاشان کوردەکانی باشوور بەرەنگاری بوونەو، تەقەیان لیکرا
و بۆردومان کران، نازەییەتیان دەر بیری، داواکارییان پیشکش کرد. هێچ کام لەمانە هێچ سوودیکی نەبوو. کۆمکاری
گەلان رازی بوو، عێراقیش سەر بەخۆ بوو. بەلام لە م حالەتە دا بە چە ند مەرجیک سەبارەت بە فەرمی ناسینی خۆیندن
بە زمانی دایکی بوو کورد لە باشووری کوردستان دیاریکرا. پاشان خەباتیکی سەخت و درێژ خایەنی تر بوو کورد لە
عێراقی نویدا هاتەراو.

دوا بەشی کوردستان بوو چەندین سال لە ژیر رینمای فەرنسادا مایەو، تا دوا جەنگی جیهانی دووم. لە کۆتا سالی
شەردا بە خێرایی هەنگاو گیرایەبەر.

هەر چەندە کۆمەڵەیی گەلان لە ناوەر استی سالانی ۱۹۳۰ دا پیشتر چالاکییەکانی وەستاندبوو، بەلام بە شێو هێکی فەرمی لە
بوونیدا مابوو و تەنیا لە پەیمەند لەگەڵ دامەزراندنی نەتەو یەکگرتوو هەکان (۱۹۴۵) لە دوا جەنگی جیهانی دوومدا

هه‌لو هه‌شايبهوه.

له ساڵی ۱۹۴۶ فەرهنسا ناماده بوو کۆماری عهره‌بی سوریا وهک ده‌ولته‌تیکي سهر به‌خۆ پيشنيار بکات بۆ نه‌ته‌وه يه‌کگر تووه‌کان که تازه دامه‌زرابوو، نه‌وان به‌بی دوودلی پيشنيار ماندا و ده‌سه‌لاتی کۆلونیاليزمی له‌ميشه‌يه‌يان قبول کرد. کۆماری عهره‌بی سوریا ده‌سه‌له‌جی له‌ لایهن نه‌ته‌وه يه‌کگر تووه‌کانه‌وه سهر به‌خۆی به‌خه‌شرا، هه‌چ سنوور يکيش بۆ پاراستنی کورد له‌ باکووری و لاتمه‌کی دانه‌را.

ئه‌وه‌ی به‌سه‌ر رۆژه‌ه‌لات/ رۆژه‌ه‌لاتی کوردستان له ئيمپراتۆريه‌تی قاجار يان له ئيراني په‌هله‌وی و له کۆماری ئيسلامي ئيراندا هات

دۆخی کورد له ئيراندا به‌ گه‌شتی و له سه‌رده‌می ئيمپراتۆريه‌تی قاجار که هاوسنوور بوو له‌گه‌ل ئيمپراتۆريه‌تی عوسمانی له رۆژه‌ه‌لاته‌وه چۆن بوو؟

ئه‌م ده‌ولته‌ فره نه‌ته‌وه‌يه به‌ پيچه‌وانه‌ی ده‌ولته‌ی عوسمانی به‌شداري شه‌ری يه‌که‌می جيهانی نه‌کردبوو و له سه‌ره‌تا‌دا کار يگه‌ری په‌يمانی قيرسای و ئه‌وه‌ی ليه‌يه‌وه به‌دوای خۆیدا هه‌ينا، به‌لام ته‌نيا کاتيک تورکياي نوێ دامه‌زرا، په‌هله‌ويه‌کی ديار يکراو قاجاری روه‌خاند حاکم و شانشینی په‌هله‌وی دۆز يه‌وه. باوکی ره‌زا شا ده‌سه‌تپيکرد بۆ گۆرينی ئيمپراتۆريه‌تی فره نه‌ته‌وه‌ی پيشوو (وه‌ک چۆن ئيمپراتۆريه‌تی عوسمانی بوو) بۆ ده‌ولته‌تیکي نه‌ته‌وه‌ی ناوه‌ندی به‌ ناره‌زووی خۆی. له زۆر روه‌وه، ئه‌و له‌سه‌ر هه‌مان هه‌يل بوو له‌گه‌ل... نه‌تاتۆرک له‌ تورکيا و هاوشيوه‌ی ئه‌و رنيز يکی لايه‌نگری هه‌تله‌ريشی گرت به‌يه‌ر، هه‌ر چه‌نده هه‌ردوو ده‌ولته‌ت تورکيا و ئيران توانيان له‌ کۆتايی شه‌ردا له‌ لايه‌نی دۆراو نه‌بن. بيگومان له‌گه‌ل ده‌ولته‌تانی سه‌رکه‌وتوو له‌ جه‌نگی جيهانی دووه‌مدا له‌گه‌ل کۆماری بچووکي کوردستان بوون، به‌ پایته‌خته‌که‌ی مه‌هاباد، که کورد له هه‌موو پارچه‌کانی کوردستانه‌وه له‌ رژانی شه‌ره‌که‌دا ناماده‌ی کرد و له ساڵی ۱۹۴۵ دامه‌زرا و يان رايانگه‌يان له‌ مانگی يه‌کی ساڵی ۱۹۴۶ و دواتر توانيان بۆ ماوه‌ی که‌مێک که‌متر له‌ ساڵیک به‌ شه‌ويه‌کی ديموکراسی و ناشتبه‌نه‌ بژين، له‌ ماوه‌ی هه‌موو ئێکيان پيگه‌به‌شت که له‌ مانگی نيسانی ئه‌و ساڵه‌دا ده‌ولته‌تیکي تری نه‌ته‌وه‌ی عهره‌بی - که ئه‌ستا له‌ لايه‌ن نه‌ته‌وه يه‌کگر تووه‌کانه‌وه له ساڵی ۱۹۴۵ دامه‌زرا - به‌ به‌شیکي سهر به‌خۆی پييه‌خه‌شراوه له کوردستان له‌ خاکی خۆیدا. کۆماری بچووکي کوردستان به‌ راده‌ستکردنی به‌ فرمانده‌ی سوپا له‌ لايه‌ن سه‌رۆکه‌که‌يه‌وه، که له‌ مانگی نازاری ساڵی ۱۹۴۷ له‌ لايه‌ن په‌هله‌وی ئيرانه‌وه له‌ سیداره‌ در، کۆتايی پييه‌ت.

ساڵی ۱۹۴۶ ته‌نها نيوه‌ی يه‌که‌م بوو! دوای ئه‌وه سياسته‌تی جينۆسايد دژی کورد وه‌ک ئه‌وه‌ی له‌ نيوان جه‌نگی يه‌که‌م و جه‌نگی دووه‌مدا دامه‌زرا و دابه‌شبوونی ناياسايی نه‌وان وه‌ک نه‌ته‌وه‌يه‌کی کولتووری به‌ر ده‌وام بوو

ئيراني په‌هله‌وی له‌ ريگه‌ی په‌يه‌وه‌ندييه‌کانی ره‌زا شا له‌گه‌ل ئەمريکا له‌ ده‌يان ساڵی شه‌ری ساردا سهر به‌ ئوردوگای رۆژئاوا بوو، به‌تايه‌ته‌ی له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی (کورد) ره‌زا شا په‌يه‌وه‌ندييه‌کی چری له‌گه‌ل ئەمريکا‌دا پاراست.

ئه‌مه‌ش له‌ناکاو گۆرا کاتيک شا له ساڵی ۱۹۷۹ - له‌ ره‌وتی شو‌رشى ئيسلامي به‌ ريبه‌رايه‌تی خومه‌يني - روه‌خه‌نرا و کۆماری ئيسلامي ئيران دامه‌زرا. کورد له رۆژه‌ه‌لاتی کوردستان هه‌ولیدا پيشنيار بۆ ده‌سه‌لاتدارانی نوێی ئيسلامي بکات که چۆن له به‌شه‌که‌ی کوردستاندا جو‌ریک له ئوتۆنۆميايان پي‌دريت.

به‌لام هه‌چ سوودیکي نه‌بوو، له‌ ره‌وی سهر بازيه‌وه هه‌رشيان کرايه سهر، به‌کۆمه‌ل به‌ نه‌فره‌تیکي (فه‌تا)ی ئايه‌تۆللا خومه‌يني ئيدانه‌ کران و دواجا له سه‌ره‌ه‌لدانی شه‌ری عيراق و ئيران که سالانه‌ی زۆری خاياند، له‌ لايه‌ن سوپای ئيرانه‌وه داگير کران. کاتيک که 10 سال له‌مه‌يه‌ر خواستی نازادی زياتر له ئيراني ئيسلامي ده‌ستی به‌ سه‌ره‌لداب کرده‌وه، کورده به‌ناوبانگه‌کانی نازادخواز له رۆژه‌ه‌لات که له‌ميشه‌ر بوو به‌شدار ييان کردبوو و کار دانه‌وه‌ی ناوخۆی تا ئيرانيشی ليکه‌وته‌وه. ئه‌مه‌ش له‌ لايه‌ن تاران هه‌وه سه‌رنجی درا: کاتيک باس له نازادی زياتر ده‌کریت، کورد دلخۆشه به به‌شدار يکردن، ئه‌مه‌ش ده‌توانیت بيته هۆی سه‌پاندنی دۆخی ئه‌منی خرابتر به‌سه‌رياندا. له‌ ساله‌وه‌ی يادی مه‌رگی ژينای خه‌لکی رۆژه‌ه‌لاتی کوردستان که له کاتی سه‌ردانی تاران که دوای ليدانی له لايه‌ن پۆليسی ئه‌خلاق له‌ به‌ر

حیجاب کوژرا، دۆخیکی میلیتاریستی و ئەمەنی زیاتر بەسەر ناوچەیی زیدی ژینا و ھەموو کوردستان سەپیندرا. لە رۆژھەلات بانگەمۆزێکی مەدەنی ژیرانە لەسەر چۆنیەتی ریکخستنی رۆژی یادەکە ھەبوو. کورد لە رۆژھەلاتی کوردستان بە ئەنجامدانی مانگرتنی گشتی یادی ژینایان کردووە.

پەرلەمانی ئەوروپا وەک پریزلینان لە ژینا و بزووتنەوی ئازادی لە ئێران خەلاتی ساخارۆف لە ساڵی ۲۰۲۳ راگەیاند

ئیمە زۆر خوشحالیین بەم ھەلبژاردنەیی پەرلەمانتاران

ژینا خەلکی سەقز بەو کەسە ناسراوە کە ئازایانە بەرگری لە خۆی کردووە کاتیک لەلایەن پۆلیسی ئەخلاقی تارانەوێه راگیراوە. لە ۱۶ی ئەیلوولی ۲۰۲۲ دواى ئەوێ مامەلەیی خرابیی لەگەڵدا کرا لەکاتیگدا ھێشتا دەستبەسەر بوو لەلای پۆلیس، گیانی لەدەستدا. بۆیە لە دواى مردنی خەلاتی ساخارۆفی ئەمسال بۆ ئازادی بێرکردنەوێ و مردەگرت. لە ھەمان کاتدا خەلاتەکە دەبەخشرتیە "بزووتنەوی ژن، ژیان و ئازادی لە ئێران"، کە ئازایەتی و کۆلەدانیان لە سازدانی نارەزایەتی ئاشتیانە، بە شیوەیەکی سەرەکی لەلایەن گەنجانەوێ لە سەرانسەری ئێران، پێشتر سەرنجی زۆری لە سەرانسەری جیھاندا راکیشاوە. بەلام دواى ئەو بەرپەرچدانەوێ توند و درندانەیی ھێزە ئەمنییەکان بەرامبەر بە خۆیندکاران و گەنجانی نارازی ئێران، دیسان بێدەنگ بووئەوێ.

سەلمان روشدی نووسەر و براوێ خەلاتی نۆبل پێداگری لەسەر پشٹیوانی زیاتر دەکات

سەلمان روشدی کە وەک تاکیکی ئازاد بێر مەند لەو کاتەدا لەلایەن ئایەتوڵلا خومەینیەوێ بە فیتوای نەفرەتی لێکرا و تەنھا تازە لە ھێرشێ کۆنەپەرسنتیکی موسڵمانی شیعیە لە جیبەجیبکردنی ئەو فیتوایە رزگاری بوو، لە چاوپێکەوتنێگدا بە بۆنەیی ھەوایی خەلاتەکە لە پێشانگایەکی کتیبدا:

"بەر استی سەر سام بووم بە بزووتنەوێ نارەزایەتی لە ئێران، نارەزایەتی ژنان، بەر استی پیم خۆشە ئەگەر حکومەتەکانی رۆژئاوا زیاتر ئاگاداری ئەوێ بن و لەبیری ھەوڵدان بۆ مانەوێ حکومەتی ئێران لە دەسەلاتدا پشٹیوانی لە پروسەکە بکەن"

رۆژئاوا پێویستە بە دروستی لەم خواست و نامۆزگار بیە تیبگات و جیبەجیبی بکات، کەمترینیان لەبارەیی تورکیاوە نییە.

کورد دەبەھوێت بەفەر می بناسریت

ئیمە تەنیا دەتوانین لەگەڵ ئەمەدا بین و ئەموش زیاد بکەین کە کورد بێگومان تیبینی ئەوێ کردووە کە ژینا لە بیاننامە رۆژنامەوانییەکەیی پەرلەمانی ئەوروپادا وەک "ژنیکی کورد-ئێرانی" ناوی ھاتووە. پێشتر روویداوە کە ژینا لە چاپەمەنی جیھانیدا تەنیا بە پۆلینکردنی ھاوولاتی "ئێرانی" ناوی ھاتووە، کە تەنیا یەک ئاستی دەخاتە روو، وەک چۆن کەسیکی "ئەوروپیی". ھەموو ئەوروپییەکان ئەوروپین، بەلام شوانسی زیاتریشیان ھەیە، و ئەمە بۆ ھەموو ئەوروپییەک گرنگە. بەرێکەوت ئەو وشە سەرەکیانەیی کە بۆ وەسفکردنی بزووتنەوێ ئازادی لە ئێران بەکار ھینزاوون، لە زمانی کوردییەوێ ھاتوون کە لە رووی زمانەوانییەوێ لە زمانی فارسی کۆنترە. بزووتنەوێ ژن-ژیان-ئازادی لە ژیر ھەمان ناودا، ھاوتای کولتوری کوردی، لە گۆشەییەکی تەواو جیاوازی کوردستان، واتە لەرۆژئاوا کوردستان و لە سەردەمیگدا کە شەری ناوخوا لە بەشەکانی دیکەدا ھەلگیرسابوو سەریھەلدا. دۆستانی کورد و رۆژئاوا پێشتر زۆر راپۆرتیان لەسەر دەسەلاتی کولتوری داھینەرانەیی ئەم بەشەیی بەناو رۆژھەلات و باکوری سوریا بلۆکردۆتەوێ کە تا ئیستاش بەشیکی ئۆتۆنۆمی بەرێوەبەریت. سەرەرای ئەموش تورکیا بەردوامە لە داگیرکردنی لانیکەم بەشیکی بۆ ئەوێ لە رێگەیی نیشتەجیبکردنی زۆرەملییەوێ یەگرتوویی کۆمەلایەتی بگۆریت. وە بەردوامە لە ھینانی مەرگ و ویرانکاری لە ئاسمانەوێ بۆ ناوچە کوردنشینەکانی تەنیشت یەکتر، بەبێ ئەوێ ھەرگیز لێپرسینەوێ لە ئاستی پەيوەندیداردا لێ بکرت.

شەر لە ئەوروپا لە ئیستادا لە بنەستدایە

ئیستاش شەری رووسیا و ئۆکرانیا ۲۰ مانگە بەبێ ئەوێ تەناعت ناگر بەستیش بەردوام بیت. میژوو و راستییەکانی شەر لەبیرکراون.

خاکهکانی دوو دولتهی شهرکەر سەردەمانیک بەشیکێ دانەر او بوون لە یەکی سۆقیەت، که لە سەرمانی سالانی نەو دەکاندا هەلەو شایەو و کۆتایی پێهات. لە کاتی کدا که ئیستا روسیای نوێ - لە رووی جوگرافیەو - بەشیکێ ئوروپی و ئاسیایی هەیه، خاکی ئوکراینا بە تەواوی لە ئوروپا دایە.

شەری نیوان دوو دولت که لە یەکی سۆقیەتەو سەریان هەدا

ئوکراینا لەم شەردا نزیکی بەی جیوازی، لە رووی مزی و سیاسیەو، لەلایەن ئوروپا و دولتهانی ئوروپاوە پشێوانی دەکریت. وە لەلایەن یەکی ئوروپا و برۆکسلەو. لە ئیستادا یەکی ئوروپا لیکۆلینەو لەو دەکات که نایا دەوانریت دانوستانەکانی پەوستیون بە یەکی ئوروپا لەگەڵ ئو و لاتە شەرانگیزەدا بکریتەو یان نا. هەروەها دولتهانی ئوروپا بە سیستی چەک پالیستی ئوکراینا دەکن، لەوانەش مەشقی سەربازی، بەلام بە نەقەست مەوای پیویست دەپاریزن بۆ ئو بە بەشداربوویەکی کارا لە شەردا هەژمار نەکرین. هەمان شت بۆ ولاتانی ئەمریکای باکوور و ئەمریکا و کەنداش دەگونجیت. هەروەها بۆ ناتو. هەروەها ناتو لیکۆلینەو لەو دەکات که نایا لە ئیستادا دەوانریت ئوکراینا لە هاوپیەمانی بەرگریدا و مریگریت یان نا. روسیای لە دیووەکی تر دایە. هەردوێ دەوای چەندین سأل لە مەلانی دوکەلای شەردا دەستپیکرد و لەلایەن رۆژناوای سیاسیەو وەک دەستپیکری کارێک رەخنە زوری لی گیرا، لەوانەش لەسەر ئاستی نەتەو یەکر تەوکان، بەلام تەوانیەتی لە رووی دیپلوماسی و سیاسیەو بەرپەر چەندەو نەمە بداتەو و بە سەرسورمانی رۆژناو کۆبووتەو لەگەڵ تیگیشتن لە هەندیک ولاتی جیهان. ئەنجامەکی جۆریکە لە چەقەستووی.

تورکیا ریکری لە چوونە ناو ناتوی ئو ولاتانە دەکات که ئامادەن بەشدار ی بکن، سیاسی بە چاکەیک بۆ چاکەیک ناچار دەکات: گۆشەگیری چالاکانە پەکە وەک ریکراویکی تیروریستی

لە ماوەی پێش شەری روسیا و ئوکراینا، فینلاند و سوید پیویستیان بە پیوەندیکردن بە ناتوو نەیین. خەلکی ئو هەستیان بە سەلامتی دەکرد. هەروەها زۆریک لەم کوردانە لە تورکیا گۆشەگیریان لەسەر کرابوو، لەوێ هەلەاتن و مافی پەنابەری و پالیستی کولتوریان و مرگرت. کاتی فینلاند و سوید دەوای دەستپیکردنی شەری دەستپیکری روسیا بۆ سەر ئوکراینا دەوامی ناتویان کرد، تورکیا (لە سالی ۱۹۵۲ مو نەدامی ناتویە) ریکری لە داوکار بیەکیان کرد. ئو ولاتانە سەرمانا دەبوو لە گۆشەگیری تورکیا بۆ سەر پەکە لەگەڵ تورکیادا هاوتەریب بن. بەم شێوە مافی قیو که نەدامانی ناتو لە هەندیک پرس لەم ریکراوەدا هەیانە، رەنگە پێشتر هەرگیز بەکار نەهینرابت.

فینلاند یەکم ولات بوو لە نیوان ئو دوو ولتەدا که تا ئو رادەبە تورکیا داوای دەکرد، تەسلیم بوو و لە سەرمانی ئەمسالدا تەوانی پیوەندی بە ناتوو بکات. سەرۆکی دولت و حکومەتی تورکیا تەنها لە لوتکە ناتو لە فینلانس لە سوید رازی بوو، بەلام تەنها پرۆتۆکۆلی پیوەستوونی واژۆکراوی پێشکەش بە پەرمانی تورکیا کرد بۆ ئو لە ۲۳ ئۆکتۆبەر پەسەند بکریت، بەلام ئو دەکریت کاتیکی زۆر بیت. چونکە لەم کاتەدا و کەمیک پێش تێپەر بوونی ۱۰۰ سالی دامەزراندنی تورکیا، رەنگە سەرۆکی دولت و حکومەتی تورکیا هەر لە ئیستاوە بیری لەو کردبیتەو که لە شەری نوێی رۆژ هەلاتی ناو مر استدا که ئەوکات بوو، چ سویدیک بۆ ولتە یەکر تەو مەکی بەدەست بهینریت بۆ ماوەی ۱۴ رۆژیکی باش بەردەوام دەبیت.

فەلەستین و کوردستان - شیکردنەو یەک بۆ ئەم دوو نائۆزییە کێشەدارە لە قەلەمی هاوانا مەمانەو هەیه، که هەروەها دۆخی غەزە لە داوی سالی ۲۰۰۷ مو دەگریتەو، که حماس کۆنترۆلی کەرتی غەزە و خاک و دانیشتوانی غەزە کرد.

جۆریکی نوێی شەری رۆژ هەلاتی نزیک، لە ۷ ئۆکتۆبەر مو

هیرشی تیروریستی لە کەرتی غەزەو لە زەوی و لە دەریا و ئاسمانەو هات. وادیارە وەک سوپراپزیک هاتە ئارو. ئەم هیرشە لەلایەن ریکراوی فەلەستینی حماسەو ئەنجامدرا که لە سالی ۲۰۰۷ مو خاکی کەرتی غەزە و دانیشتوانی فەلەستینیان کۆنترۆل کردووە و هیرشە تیروریستیەکی سەر زەوی گوندەکانی نزیک سنووری کردە ئامانج بە ئامانجی گرتنی زۆرترین بارمتە نیسرائیلی تا ئو جیگایەکی دەکرا، که سەرکەوتوو بوو

ئیسرائیل داوی هیرشەکی حماس لە ۷ ئۆکتۆبەر: "ئیمە لە جەنگداین"

نیسرا ئیل یه کسەر ناوی دۆژمنه کهی ناوه: حماس. ههروهها بنبرکردنی ئەم ریکخراوهی وهک ئامانجیکی جهنگ راگهیاند و لهو کاتوه تا ئیستاش لهه ههلوێستهدا چهسپاوه، تهناهت له بهرامبهر نار مزایهتییه زۆر مکانی لایهنگری فهلهستین له سهرا نسهری جیهاندا.

جیهان جهمسهرگیریهکی بێ وینهی بهخۆیهوه بینیوه، که ههموو میدیاکان تا رادهیهکی بهردهوام تینیدا بهشدارن. بایهتگهلهکی توورمهکهری وهک دژه جوولهکهگهراهی، دۆژمنایهتی بهرامبهر جوولهکهکان و ئیسلام ئیتر تابۆ نین و وهک ههوالی شهر بهردهوام ههست و سۆز ورووژینن. پیدهچیت ههموو شتیکی باسی ئەم شهره بکریت، تهنها کورد و کوردستانی زیدی خۆی بهدهر هوه دهمنینتیهوه.

لهدهر هوهی چالاکییهکانی راگهیاندن و نارزه بهتی، نیسرا ئیل - به هاوکاری نهتموه یهکگرتووهکان و به تاک له لایهن زۆریک له دهولهتکهانهوه - رینگیهکی بۆ دریزهدان به شهری دژی حماس له ناوچهی غزه دۆزیهوه و له ههمان کاتدا دهستنیخشهری یان رینگهدان به ریوشوینهکان بۆ یارمهتیدان له دهسته بهرکردنی دۆخی فهلهستینی دانیشتوانی مهدهنی له غزه.

ئهلما و ئهمریکا و ناتو له قوناغیکی سه مهتایی ئەم شهره دا به توندی له لای نیسرا ئیل بوون. ههه چهنده نیسرا ئیل که له سالی ۱۹۴۸ دامهزراوه، وهک تورکیا ئەندامیکی فهرمی ناتو نییه، بهلام هاوبهشیکه که ناتو سالانیک له مهوبهر دلناییی دابوو له پاراستنی له ئهگهری هیرش کردن

حماس، باش دابینکراو به چهک و پشتیوانی

به هۆی تاکتیکی بارمهگرتنی له کاتی یهکهم هیرشدا و هیزی سهربازی سهرسور هینهری، حماس له پینگهیهکی باشی دهستپیکردندا بوو. سیستهمی تونیل له غزه که بۆ مه بهستی بهرگهیش دروستکرا بوو، ئەمه ی زیاتر کرد. دیاره حماس کهمی سهرا چاوهی دارایی نهبوو. نههش دهگه رینهوه بۆ برایهتی نیوان ئیرانی نیسلامی و بهشیک له ریکخراوه فهلهستینییهکان. ههموو ئەمانه له سهردهمی ئینقلابی ئیسلامیدا به ئایهتوللا خومهینی ریبهری شورشگیر و عهرفات ریبهری ریکخراوی رزگاربخوازی فهلهستین پ. ل. و. لهو کاتوهی که حماس له سالی ۲۰۰۷ دا کهرتی غزه ی کۆنترۆل کرد، ئەم ریکخراوه تیروریستییه توانیو بهتی پشت به پشتیوانیی تا رادهیهکی زۆر ناشکرای کۆماری نیسلامی ئیران بههستیت. ههروهک ئیران، حماس په یوه ندی باشی لهگه لوبنان و سوریا ی دراویش هیه. ههردوو دهولهت پیتتر سوودیان له ئیرانی نیسلامی وهرگرتوه و بهقهده حماس په یوه ندییهکی نزیکیان پتیهیه. ئەو میحوهره ی که له نیوان ئیرانی نیسلامی و دهولهتانی دهریای ناوهراستی لوبنان و سوریا تا کهرتی غزه په ره ی سهندهوه، پتیهسته وهک توریک تییگهین که له چه ندين گروپ و ریکخراو پیکهاتوه که په یوه ندییهکی کهم تا زۆر نزیکیان هیه، لهتویاندا په یوه ندییهکی دارایی، لهگه ل تاران.

به دروستکردنی ئەم په یوه ندییه ناههرمی بهلام پتهوی نیوان کۆماری نیسلامی و بهشی کهنار مکانی دهریای ناوهراستی، پیتتر به "گه ورترین کودهتای ئایهتوللا خومهینی" ناوزه دکراوه.

ههروهها دهتوانریت پرۆسه یان پروداوه پالنه ره سیاسیییهکان له رینگه ی توری نیوان دهولهتکهانی سه ره ئەم میحوهره وه مامه له یان لهگه لدا بکریت. به هۆکاری جیاجیا عیراق له دۆخیدا نییه که ریوشوین له دژی ئەمه بگرته بهر. له سه مهتای جهنگه وه، ژماره ی هیرشکهان بۆ سه ره دامهزراوه سه ربازییهکانی ئهمریکا له سه ره خاکی ولاته که ی به شیوهیهکی سه رنجرا کیش زیادی کردوه و ژماره یان زیاتر له ۴۰ هیرشه، لهگه ل ئیدیعیای بهر په سیاریتی هاوتا له لایهن ریکخراوه تیروریستییهکانه وه که به روونی په یوه ندییهان به تاران هوه هیه. له بهرامبهر ئەم پاشخانهدا دهتوانریت له داها تو دا چاوهروانی تیکچوونی په یوه ندییه دیپلوماسیییهکانی نیوان ههردوو ولات بکریت. بهلام ئەمانه له نیوان ئهمریکا و ئیراندا بوونیان نهماوه و له سالی ۱۹۸۰ هوه نه بووه شهری رۆژ هه لاتی نزیک. تورکیا پینگه ی خۆی له دژی نیسرا ئیل دادهنیت

دوای ۱۴ رۆژیک یی باش له شهری نوئی رۆژ هه لاتی ناوهراستی، پالپشتی تورکیا بۆ پینگه ی دهستپیک یی باش زیاد کراوه، ئەمهش به شیوهیهکی بهر چاوه پینش ناههنگی سه دهمین سالیادی ولاته که ی. ئەر دوغان سالتیک پیتتر به په یامی سه ره کهوتوانه ی که سه دهی دواتر بۆ تورکیا و تورک گه وره دهینت، سالیاده که ی راگه یاندبوو. پاشان بهر ئیرازی ساله که پیدهنگ بوو. و ئیستاش ئەمه، له سه ره وکی دهولهت و حکومهتی تورکیا وه به شیوهیهکی شهخسی له بهر دم ژماره یهکی زۆر له ئەندامانی ئاکه په له ۲۵ ی هیلول له ئاسمانی کراوه دا: "حماس ریکخراویکی تیروریستی نییه، به لکو ریکخراویکی رزگاربخوازه".

حماس - ریکخراویکی "رزگاربخوازه" بۆ تورکیا

تازه ناتو و تاکه دهولتانی ناتوی ناچار کردبوو که ئەمسال جاریکی دیکه پەکهکه کوردی وەک ریکخراویکی تیرۆریستی پۆلین بکەن.

ناساندنی پەکهکه وەک ریکخراویکی رزگار یخواز هەر له سەرمتاوه بۆ تورکیا قبولکراو نەبووه، هەر له هەشتاکانی سەدهی رابردوووه، پنی باشتر بوو شەریکی پیس لەدژی بکات، که ئیدیعیای قوربانیی زۆری کرد و بەشیکی زۆری کوردستانی له تورکیا ویران کرد. هەر وها یهکیتی ئەوروپا نەیتوانی تورکیا رازی بکات که هەندیک ماف به کورد له تورکیا بدات که پئویست بوو بۆ چوونی تورکیا له کاتی دانوستانهکانی پهیوستبوونی تورکیا که چەند سالیکی بوو بەردەوام بوو. بۆیه دانوستانهکانی پهیوست بوون پچرا.

دهیانیهت پەکهکهی کورد وەک ریکخراویکی تیرۆریستی سەیر و گۆشهگیر بکریت - وەک ئەوهی تورکیا ویستی - له کاتیکیدا همەمسی عمرەبی- فەلسەفینی وەک ریکخراویکی "رزگار یخواز" بناسریت.

ئەمانه دوو به ردی بناغه ی هه ردوو سیاسه تی ناوخو و ده ره وه ی تورکیان، که ئە ردۆغان بۆ به که مجار له ناتو له چوار چێوه ی شه ری ده ستریزی رووسیا له دژی ئوکراینا (که هیشتا ئە ندامی ناتو نییه) روونی کرده وه و له ماوه یه کی رابردووشدا، که مێک پێش ناوه نگی سەد سالی ولاته کهی، له ئیستانبول، بهلام راستهوخو ئاراسته ی روژئاوا کراوه.

له روانگهی بەردەوامی جۆری نوێی شەر له روژ هەلاتی ناوەراست، روژئاوا پێش هەموو شتیکی ئیسرائیل و ناتویه، که بەلینی داوه ئەگەر پئویست بکات ئیسرائیل بپاریزیت و هەموو ئەو دەولتانهش له سەر ووی هەموویانەوه ئەمریکا و یهکیتی ئەوروپا و ئەلمانیا به تاییهتی، که بهیعتی تاییهتی خویان بۆ ئیسرائیل راگیاندوه.

بەریکەوت نەردۆغان نامیری ستالیستی بیریزی بەکار هینا، هاوشیوهی ئیرانی ئیسلامی له پئوهندی لهگەڵ ئەمریکادا، بهلام ئیردۆغان ئیستا وەک خۆی دژی روژئاوا بەکاری دههینیت، لهئیواندا ئیسرائیل. پئویست ناکات پارتیی کوردی بیریزی پیکریت، حسابیان بۆ ناکەن، هەمیشە دوژمن بوون و دەبیت بەتەواوی شەریان لهگەڵدا بکریت. تورکیا هەرگیز به هیچ کام لەو ناگر بەستانه رازی نەبووه که پەکهکه پێشکەشی کردوه. هاوڵاتیانی مەدەنی کورد هیچ ئیسراحتیکیان پێ نەدا. بەلکو دارستان و کێلگەکانیان له لایەن سوپای تورکیاوه سووتێران. ئەومەندە بۆ ئەو بەزەبییهی نەردۆغان بۆ فەلسەفینییهکان نیشان دەدات.

بە کورتی: ئەو هەلسەنگاندنە ی له سەرمتاوه دراوه راسته. پیناچیت شتەکان باشتر بن یان سووک دەبن؛ شتەکان دەتوانن زۆر خراپتر بن.

پێشتر هیرشی موشەکی بۆ سەر ئیسرائیل له لایەن دەولتانی دراوسیوه کراوه. سەرمرای ئەوهش، ئیسرائیل ئیستا چوار هەفتەیه، نه له رووی سیاسی و نه له رووی سەربازییهوه، تەسلیمی خۆی نەداوه. دەکریت ببیتە شەریکی درێزخایەن یان تەنانت ناگریک

دەربارە ی چالاکییه کهمان له ٠٣ ی دیسه مەبەر

پاش نامادەکارییەکهی بەرفراوان، رێورەسمی پێدانی یهکهمین خەلاتی نەبەز به خاتوو زارای محەمەدی سەرکەوتوانه بەریوه چوو

خاون ناوی دامەزراومەکی ئیمه، جەمال نەبەزی بیهاوتا ئەمسال دەبووه ٩٠ سال، تەنها ٥ سال دوا ی روشتنی. ئیمه دەمانەیت ریزی لێ بگرین لەسەر ئەو شتانهی که بەدزیی چەندین سال توانی بۆ کورد و کوردستان بەدەستی بهینیت. هەر وەک ناماژە ی پیکرا، دامەزراومەمان توانی ئەمسال بۆ یهکهمجار خەلاتی جەمال نەبەز بیهخشیت. خەلاتهکه بەخشرایه ژنیک

که له هەلومەرجی سەختدا کاری کردوه و بەردەوامه له کارکردن بەشیوهیکی هاوشیوهی جەمال نەبەز له سالانی گەنجیدا. بەوپەری خوشحالییهوه توانیمان به شیوهیکی شیواو ریز له زارا محەمەدی بگرین به پێشکەشکردنی تابلوی خەلاتی جەمال نەبەز

لهگەڵ هەموو هیوایهکی باش
ریز و سلاو

دامەزراوه ی جەمال نەبەز

ياسايى و قازانچ نهويست

كؤنتاكت

Telefon: +49 (0) 30 86 12 653 | Fax: +49 (0) 30 86 15 706

خوشحال دهبين گهرتئوه ههوانامهكهمان له ريگهه مآلپهرمهكهمان <https://www.jemal-nebez-stiftung.org/> يان له ريگهه ئيمهلى
خوارموه نابوونه بكهن: info(at) jemal-nebez-stiftung.org